

جغرافیای تایلند

جغرافیای سیاسی و نظامی

دین و مردم تایلند

پیدایش اسلام در سر زمین هزار معبد

پیدایش تشیع در مقطع اول توسط شیخ احمد قمی

نقش و تحولات ایجاد شده توسط شیخ احمد قمی

۱. تأثیرپذیری از رسوم ایرانی:

۲. تأسیس نهاد شیخ الاسلامی

۳. استفاده از تجارب بازرگانی ایرانیان

۴. ترویج اسلام - به ویژه مذهب شیعه - در تایلند

مقطع دوم از تاریخ تشیع در تایلند

وضعیت کنونی شیعیان تایلند

• اجتماعی

• سیاسی

• علمی

• فرهنگی

نتیجه

فهرست منابع

کشور تایلند در قلب جنوب شرقی قاره آسیا واقع شده است و از موقعیتی ویژه برخوردار است. اغلب جمعیت این کشور بودایی بوده و دین اسلام پس از دین بودیسم بیشترین پیرو را دارد که بخشی از آنها را شیعیان تشکیل می‌دهند. آنچه در این نوشتار به دنبال آن هستیم، بررسی تاریخ تشیع در این کشور است. بر اساس مهم‌ترین یافته‌های این تحقیق، مرحوم شیخ احمد قمی بیشترین نقش را در پیدایش و ترویج مذهب شیعه در تایلند داشته است و پس از وی در مقطعی دیگر پیروزی انقلاب اسلامی در ایران موجبات ترویج دوباره تشیع را در تایلند فراهم آورد.

مقدمه

بررسی وقایع گذشته و سیر تاریخی به عنوان برجسته‌ترین ابزار در کشف معلومات و به دست آوردن حقایق بوده و هست و به خصوص در دنیای امروز که دنیای اطلاعات و ارائه است هر صاحب‌نظری برای اثبات پیام خود از این ابزار استفاده می‌کند. خداوند حکیم نیز در قرآن کریم به این مطلب اشاره فرموده است:

«قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلُ كَان أَكْثَرُهُمْ مُشْرِكِينَ» [۱]

«بگو در زمین بگردید و بنگرید که عاقبت پیشینیان که بیشتریشان از مشرکان بودند چگونه بوده است.»

مذهب شیعه با دوره‌های مختلف روبرو بوده است که هر کدام از آن دوره‌ها تأثیر مهمی در جهان تشیع گذاشته است؛ چنانکه در برخی مقاطع تاریخی شاهد افول جمعیتی این مذهب و در برخی مواقع نیز شاهد افزایش آن در نقاط مختلف جهان بوده‌ایم.

کشور تایلند از جمله کشورهایی است که شیعیانی فراوانی را در خود جای داده است. در این نوشتار به بررسی تاریخی مذهب تشیع در این کشور می‌پردازیم.

معرفی تایلند - سر زمین هزار معبد	
ราชอาณาจักรไทย	
پادشاهی تایلند	
	<input type="text"/>
پرچم	نشان ملی تایلند
پایتخت:	بانکوک
بزرگ‌ترین شهر:	بانکوک

زبان رسمی:	تایلندی
نوع حکومت:	مشروطه سلطنتی بهومیبول آدولیاچ سومچای وانگساوات
پادشاه: نخست‌وزیر:	
امپراتوری راتاناکوسین: سلطنت مطلقه مطابق: قانون اساسی:	۱۲۳۸ ۶ آوریل ۱۹۳۲ ۲۴ ژوئن ۱۹۳۲
مساحت: کل:	۵۱۳,۱۱۵ km (م۴۹)
جمعیت • برآورد ۲۰۰۷ • تراکم جمعیت	۶۳,۰۳۸,۰۰۰ (م۲۰) ۱۲۲ /km (م۱۸۵)
واحد پول	بات (THB)
دامنه اینترنتی	.th

ص: ۲

جغرافیای تایلند

تایلند در قلب جنوب شرقی سرزمین اصلی آسیا واقع شده است. از یک سو با کشورهای لائوس و کامبوج همسایه است و از سوی دیگر با چین همجواری دارد که به تحولات منطقه هند و چین و مسئله‌ی کامبوج و آسیای جنوب شرقی توجه داشته و علاقه مند است.

در مغرب تایلند کشور میانمار قرار دارد که هم از لحاظ داخلی با شورش‌های قبایل مختلف رو به روست و هم اینکه از یک سیاست انرواطلبانه و در عین حال حفظ فاصله‌ی مساوی با قدرت‌های مختلف پیروی کرده است. تایلند از سوی دیگر با مالزی و اندونزی (در دریا) همجواری و همسایگی داشته و با کشورهای مزبور پیمان همکاری‌های منطقه‌ای آسه‌آن را پدید آورده است. تایلند در نواحی جنوبی سرزمین اصلی و نواحی شرقی سرزمین شبه جزیره‌ای خود در کناره‌های خلیج تایلند در دریای چین جنوبی (که یکی از دریا‌های اقیانوس آرام می‌باشد و در نواحی غربی شبه جزیره‌ای خود در سواحل دریای «آندامان» واقع در خلیج بنگال، ساحل دارد. قسمت شبه جزیره‌ای تایلند در منطقه‌ی موسوم به «برزخ کرا» قدری باریک می‌شود که از مدت‌ها پیش برای ایجاد یک کانال ارتباطی بین دریای چین جنوبی و خلیج بنگال در آن ناحیه در نظر گرفته شده است. ولی دولت تایلند بنا به ملاحظات سیاسی از ایجاد چنین کانالی واهمه

دارد؛ زیرا احداث این کانال منطقه‌ی جنوبی شبه جزیره را که مسلمان مالایایی زبان هستند از سایر مناطق کشور جدا
ص:۳

می‌سازد. با سقوط «سایگون» و کوتاه شدن دست آمریکا از منطقه‌ی ویتنام و ظهور مسئله‌ی کامبوج که در آن شوروی، ویتنام و طرفدارانشان در یک سو و چین و آمریکا ممالک غرب، کشورهای عضو آ.سه.آن و هوادارشان در سوی دیگر قضیه قرار گرفته بودند، تایلند به صورت کشور خط مقدم جبهه و رودرو با کامبوج و ویتنام در آمده بود و مدت‌ها پذیرای صدها هزار پناهنده‌ی کامبوجی و درگیری‌های مختلف مرزی با کامبوج بود. چین که از توسعه‌ی قدرت ویتنام در منطقه‌ی هند و چین و در منطقه‌ی آسیای جنوب شرقی ناخشنود است کلیه‌ی توجه خود را به تایلند معطوف کرده، روابط بسیار نزدیک و دوستانه و همکاری‌های همه‌جانبه‌ای را با تایلند برقرار کرده است. آمریکا نیز با تایلند روابط نزدیک برقرار ساخته و هر ساله بین نیروهای دو کشور مانورهای وسیع نظامی صورت می‌گیرد که به «کبرای طلایی» مشهور بوده و در آن هزاران نفر از نیروهای سه‌گانه‌ی ارتش‌های دو کشور شرکت دارند. آمریکا انبارهای بزرگ ذخایر سلاح و مهمات در تایلند دایر و در مواقع لزوم از پایگاه نظامی «یوتا پائو» استفاده می‌کنند. از طرف دیگر تایلند در قبال روسیه و ویتنام نیز از سیاست معقولانه‌ای پیروی نموده، روابط دوستانه‌ی سیاسی و سودمند تجاری با روسیه و اروپای شرقی برقرار ساخته است. جمعیت تایلند نسبت به جمعیت‌های اندک لائوس و کامبوج قابل توجه و نسبت به کشورهای این منطقه دارای قدرت اقتصادی، نظامی و سیاسی قابل ملاحظه‌ای است. شهر بانکوک مقر کمیسیون اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد (اسکاپ) و مقر آسیایی سازمان خوار و بار و کشاورزی ملل متحد است که این شهر را به یکی از مراکز مهم رفت و آمدهای دیپلماتیک در منطقه تبدیل می‌کند. سرمایه‌گذاری‌های عظیم خارجی در این کشور به ویژه از سوی ژاپن و چین و نیز شرکت‌های بزرگ غربی نشان‌گر ثبات سیاسی و پایین بودن ریسک سرمایه‌گذاری در این کشور به شمار می‌رود.

جغرافیای سیاسی و نظامی

- بالاترین مقام کشور: اعلی‌حضرت بامبیول آدولیداج - پادشاه نهم از خاندان چاکری
- نوع حکومت: مشروطه سلطنتی (در حال حاضر بومبیول آدولیداج پادشاه می‌باشد)
- روز ملی: ۵ دسامبر (تولد پادشاه رامای نهم)
- سیستم قانونگذاری: پارلمانی (مجلس نمایندگان - مجلس سنا)
- مجلس نمایندگان: ۵۰۰ نفر عضو دارد (۴۰۰ نفر توسط مردم انتخاب می‌شوند)
- مجلس سنا: ۲۰۰ عضو دارد (از سال ۲۰۰۰ مستقیماً توسط مردم انتخاب می‌شوند)
- احزاب: تای راک تای (حزب حاکم)، چارت تایی، آرمان جدید، پلانگ آرما، اقدام اجتماعی، تام تایی، *پراچاکورن تایی، مون چون، دمکرات، چارت پاتنا، سری تام، سالی درایتی

- دفاع: ارتش ۱۵۰ هزار نفر، دریایی ۶۴۰۰۰ هزار نفر، هوایی ۴۰ هزار نفر.
- نهادهای مستقل تایلند: کمیته نظارت بر انتخابات، دادگاه قانون اساسی، کمیسیون ملی مبارزه با مفاسد اجتماعی. [۲]

دین و مردم تایلند

شهروندان کشور تایلند، در داشتن هر دینی، آزادی کامل دارند. مردم تایلند عمدتاً دارای دین بودائی هستند و مسلمانان در اقلیت می‌باشند. اما بنا بر اعلام دفتر آمار ملی تایلند در سال ۲۰۰۰، از مجموع ۶۹.۹۱۶.۴۴۱ نفر جمعیت تایلند، آمار دین به صورت زیر است:

- بودایی: ۵۷.۱۵۷.۷۵۱ نفر
- مسلمان: ۲.۷۷۷.۵۴۲ نفر
- مسیحی: ۴۸۶.۸۴۰ نفر
- کنفوسیوسی: ۶.۹۲۵ نفر
- هندو: ۵۲.۶۳۱ نفر
- سایر ادیان: ۴۸.۱۵۶ نفر
- فاقد دین: ۱۶۴.۳۹۶ نفر
- نامشخص: ۲۲۲.۲۰۰ نفر

گرچه مسلمانان تایلند عمدتاً در جنوب کشور متمرکز هستند، اما در سطح کشور نیز جمعیت مسلمانان تقریباً در تمام استان‌های کشور دیده می‌شود. اکثر مسلمانان تایلند دارای مذهب شافعی و تعدادی وهابی نیز دیده می‌شود. در سال‌های اخیر تعداد مسلمانان شیعی مذهب افزایش چشم‌گیری داشته است که اکثراً در استان‌های جنوبی و مرزی تایلند و در بانکوک متمرکز هستند. [۳]

پیدایش اسلام در سر زمین هزار معبد

اسلام از سه طریق به سرزمین تایلند راه یافته است؛

یکی از طریق جنوب تایلند و مهاجرت مسلمانان مالایی تبار به سرزمین تایلند، دوم از طریق شمال و به واسطه مهاجرت مسلمانان چینی تبار به این سرزمین و سوم که مهمترین منبع به شمار می‌آید

مسئله حضور شیخ احمد قمی در این سرزمین و به قدرت رسیدن او در دربار حکومتی «آیوتویا» (پایتخت سیام) و تأسیس نهضت دینی اسلام در این سرزمین به دست وی بود. [۴] تاریخ آیوتایا، که مهم‌ترین شهر تاریخی تایلند محسوب می‌شود و مکانی دیدنی و توریستی است، به اواخر قرن سیزدهم میلادی بازمی‌گردد و این دوران همزمان با سیطره قوم تایی بر سرزمین سیام بود.

تا پیش از سده سیزدهم، اقوامی چون «خمرها» و «مونها» بر سرزمین کنونی تایلند مسلط بودند، اما در این سده، تائی‌ها که از قرن پنجم میلادی راهی این سرزمین شده و در طی هفت قرن به تدریج در مناطق مختلف آن ساکن شده بودند؛ پس از نبردهای متعدد با مراکز قدرت مون‌ها و خمرها در شمال و شرق و همچنین درگیری با عمال امپراطوری «سری و جایا» در جنوب، توانستند قدرت را در دست گرفته، شهر آیوتایا را به عنوان پایتخت خود برگزینند.

آیوتایا از جهات مختلف، یک منطقه استثنایی به شمار می‌آمد و به دلیل همین خصوصیات استثنایی به آن امکان داد تا به سرعت نفوذ خود را بر منطقه گسترش بخشد. این شهر، در حالی که در میانه خشکی قرار داشت، به واسطه سه رودخانه بزرگ «چائوفرایا»، «پاساک» و «لوپ بوری» محاصره شده بود، همچون یک جزیره جلوه می‌کرد و همین امر از جهت نظامی یک امتیاز به شمار می‌آمد. در عین حال به دریا نیز بسیار نزدیک بود و ارتباطی که به وسیله سه رودخانه بزرگ با دریا داشت به آن امکان می‌داد تا از جهت تجاری قابلیت‌های ویژه‌ای داشته باشد.

در نیمه قرن شانزدهم، برمه‌ای‌ها بر آیوتایا سیطره یافته و آن را تسلیم خود کردند؛ اما پس از جنگ‌های زیرزمینی و چریکی که به رهبری ناراسوئن انجام گرفت، تایلندی‌ها موفق شدند تا مجدداً استقلال آیوتایا را به دست آورند و «ناراسوئن» امکانی یافت تا در سال ۱۵۹۰ میلادی سلطنت را در این شهر برقرار سازد.

رونق دوباره آیوتایا در طی مدت حکومت ناراسوئن باعث شد تا ارتباط بازرگانی با این شهر تجاری شدت گیرد و گروه‌های زیادی از تجار اروپایی، عرب و ایرانی بدانجا رهسپار شوند.

در پایان قرن شانزدهم و تقریباً ده سال پس از آغاز سلطنت ناراسوئن بود که یک کشتی زیبا و بزرگ ایرانی به آرامی از خلیج سیام وارد رودخانه «چائوفرایا» شد و پس از یک سفر پرمخاطره به قصد توقف، رهسپار آیوتایا گشت.

مدیریت کشتی بر عهده مردی پنجاه ساله بود که مسافری کشتی او را «شیخ احمد قمی» می‌نامیدند و او را به خطر هوش و ذکاوت و همچنین تسلطش بر چندین زبان خارجی، می‌ستودند.

پیدایش تشیع در مقطع اول توسط شیخ احمد قمی

دانشگاه تربیت معلم شهر آیوتایا، پایتخت سابق تایلند، دارای بنایی است که در آن از عناصر معماری ایرانی اسلامی استفاده شده و قدمت آن به اواسط دهه ۱۹۹۰ میلادی می‌رسد. این بنا که مقبره یکی از بزرگان مهاجر ایرانی است،

دارای گنبدی طلائی است که یادآور بنای تاریخی ایران می‌باشد. از تابلویی که در کنار این مقبره وجود دارد می‌توان
ص: ۶

دریافت که مقبره متعلق به «شیخ احمد» اهل قم ملقب به «چائوپرایا بوورن راج نایوک» - یعنی «شخصیت فوق العاده»
- می‌باشد.

شیخ احمد یک مسلمان شیعه است که در سال ۱۵۴۳ میلادی در شهر قم دیده به جهان گشود. وی در اولین سال‌های
قرن هفدهم (۱۶۰۵) یعنی زمانی که کشور تایلند از زیر سلطه پانزده ساله برمه‌ای‌ها آزاد شده بود، به آیوتایا مهاجرت
کرد و پس از مدتی توانست در سایه مدیریت و درایت خود در دربار پادشاه سیام نفوذ کرده و به یکی از مقامات
عالی‌رتبه سیام مبدل گردد.

شیخ احمد با بانویی جوان از آیوتایا به نام «چوری» که از خاندان سلطنتی بود ازدواج کرد و از او دارای دو پسر و یک
دختر شد. پسر بزرگ‌تر وی «جوئن» نام داشت. از پسر دوم وی که در سنین نوجوانی در گذشت، اطلاع زیادی موجود
نیست. دختر او نیز «چای» نامیده شد. این خانواده پایه‌گذار خاندان‌های بزرگ «بوناک» و «احمد چولای» است که
هنوز هم در تایلند صاحب نام و دارای مناصب عالی هستند.

اگر چه با هجوم مجدد برمه به سیام و حمله به مراکز فرهنگی و تخریب کتابخانه‌ها و نابودسازی اسناد تاریخی و
کتاب‌ها، اطلاعات زیادی جهت شناخت جزئیات زندگی و نقش شیخ احمد قمی در سیام موجود نمی‌باشد، اما با رجوع
به دفتر خاطرات مقامات آن عصر از جمله خانواده سلطنتی و همچنین مستندات تاریخی موجود در مراکز مذهبی
مسلمانان و معابد بودایی، می‌توان به موقعیت بالای شیخ احمد و میزان نفوذ وی در دربار سلطنتی سیام پی برد.

«دکتر تاتیا بوناگ» از نوادگان شیخ احمد قمی می‌گوید: «شیخ احمد قمی که از زادگاه خود در شهر قم و به قصد ترویج
عقاید شیعی و همچنین تجارت، راهی این منطقه شده بود، با ورود به شهر «آیوتایا»، پایتخت وقت «سیام» توانست از
پادشاه وقت «ناراسوان کبیر» اجازه‌نامه دریافت کند و پس از یک دهه اقامت در آیوتایا، علاوه بر انجام مأموریت
اسلامی خود، یعنی تبلیغ و ترویج دین اسلام و مذهب شیعه، در فعالیت‌های تجاری و بازرگانی نیز به پیشرفت و شهرت
قابل توجهی دست یابد. نسل‌های پس از او نیز توانستند از قرن هفدهم تا عصر حاضر آوازه و نام بلند او را پاس دارند
و آنان نیز چون جد خود، شیخ احمد قمی، دارای موقعیت ممتاز اجتماعی و سیاسی در کشور تایلند گردند.

شیخ احمد قمی طی شش دوره پادشاهی سیام، ارتباط نزدیکی با دربار و پادشاهان وقت داشت. وی در دوران سلطنت
شاه «فارا سوام سنگدوم» که با شاه عباس صفوی معاصر بوده، به عنوان مشاور عالی وی و وزیر خزانه‌داری منصوب و
مسئولیت تمام امور مربوط به تجارت خارجی را بر عهده گرفت. در همین دوره بود که وی به خاطر تلاش‌های خود
جهت توسعه بنادر به دستور پادشاه به مقام «پیشایخ احمد راتاناراج ستی» یا «انسان بزرگ» که از القاب درباری بود،
نائل گشت. از این پس وی موظف شد در کنار ساماندهی تجارت خارجی، مشاجرات بین خارجی‌ان را نیز حل و فصل
کند. او همچنین اولین کسی بود که در زمان ریاست جامعه مسلمانان سیام، به مقام «چولا راج موتتری» یا «شیخ
الاسلامی» رسید. مقامی که بر اساس آن اجازه یافت تا مذهب شیعه اثنی عشری را به جامعه تایلند معرفی کند. ص: ۷

نهاد شیخ الاسلامی که به نحوی وزیر امور مسلمانان به حساب می‌آید و تا قبل از شیخ احمد وجود نداشت، در زمان ریاست وی افتتاح شد. شاه سنگدوم مقام شیخ الاسلامی را به او تفویض کرد. این نهاد امروزه هنوز هم به کار خود ادامه می‌دهد. بر اساس اسناد مکتوب، به دلیل حضور شیخ احمد، اکثر مسلمانان آیوتایا را شیعیان تشکیل می‌دادند. اگر چه جمعیت سنی مذهب هم به احتمال قوی که اغلب از اهالی مالزی و اندونزی بودند، وجود داشته است. گفتنی است که رابطه مسلمانان شیعه و بودائی‌ها نیز بر اساس احترام و بردباری بنا شده بود. جالب است بدانیم که تا سال ۱۹۴۵ میلادی، خانواده سلطنتی تنها حکم شیخ الاسلامی را برای شیعیان که از نوادگان شیخ احمد بودند، تفویض می‌کردند، از این رو تنها چهار نفر شیخ الاسلام اخیر سنی مذهب و پیش از آن سیزده نفر شیعه بودند.

وی در این دوره مسؤولیت مدیریت امور گمرکی و تجارت، امور خارجه، بندر و حل و فصل اختلافات و دعاوی خارجیان مقیم آیوتایا را پذیرفت. محل کار و زندگی شیخ احمد در محله «گایی» از نقاط معروف آیوتویا بود.

از حوادث مهم دیگر که موجب افزایش احترام شیخ احمد گردید، مداخله وی در جریان حمله جمعی از اتباع ناراضی خارجی به قصر پادشاه و تصرف آن بود. در این مقطع شیخ احمد از طریق عوامل خود مردم را از این امر آگاه ساخت و با کمک آنان به غائله خاتمه داد. بعد از این اقدام خطرناک بود که وی توسط شاه به مقام «چائوفیا» یا «انسان شجاع» رسید.

آخرین ارتقاء مقام شیخ احمد در زمان «شاه پراساترنگ» بود. در این زمان شیخ احمد در سن هشتاد و هفت سالگی به عنوان مشاور افتخاری شاه در امور داخلی برگزیده شد. او یک سال بعد یعنی در سال ۱۶۳۱ میلادی و در اوایل سلطنت «نارای» در سن هشتاد و هشت سالگی دیده از جهان فرو بست. از این پس تمام کسانی که به این مسئولیت نائل شدند از نوادگان شیخ احمد قمی بودند و این مقام تا هشتمین نسل از نوادگان وی - یعنی تا زمان «رامای پنجم» در سال ۱۸۷۵ میلادی - ادامه داشت.

با ورود شیخ احمد به آیوتایا و تشکیل تاسیسات اسلامی، در این ناحیه برای نخستین بار، اسلام به صورت جدی رواج پیدا کرد. مذهب شیعه، خط عربی و زبان فارسی به دلیل نفوذ وی و پیروانش در این کشور گسترش یافت؛ به طوری که مسلمانان تایلندی واژه «نماز» را به همین شکل فارسی می‌شناسند، و کسانی که عربی می‌دانند واژه «صلاة» را به کار می‌برند.

نقش و تحولات ایجاد شده توسط شیخ احمد قمی

۱. تأثیرپذیری از رسوم ایرانی:

در این دوران آداب و رسوم درباری و درباریان، تحت تأثیر رسومات درباری ایران قرار گرفت. گفته شده که خود شاه نارای در لباس پوشیدن، غذا خوردن و روش‌های معماری مورد علاقه‌اش، تحت تأثیر فرهنگ ایرانی بوده است. وی به طور مرتب با ایرانیان دیدار می‌کرد و از آداب و رسوم آنها و نوشیدنی آنها لذت می‌برد.

۲. تأسیس نهاد شیخ الاسلامی

بر اساس سوابق تاریخی، منصب شیخ الاسلامی که به نحوی وزیر امور مسلمانان به حساب می‌آید تا قبل از ورود شیخ احمد وجود خارجی نداشته است و خود شیخ احمد اولین شیخ الاسلام به حساب می‌آید. شاه سنگدوم که هم عصر با شاه عباس اول، پادشاه صفوی بود این مقام را به او تفویض کرد. این نهاد هنوز به کار خود ادامه داده و تایلد تاکنون هفده شیخ الاسلام داشته است. از سال ۱۹۹۷ به بعد در پی اصلاحاتی که صورت گرفت حکم شیخ الاسلام پس از انتخاب شدن توسط شورای مسلمانان، از طرف شاه نیز تنفیذ می‌شود.

تأسیس نهاد شیخ الاسلامی در سرزمین بودائی تایلد، اعتبار و امتیاز ویژه‌ای برای مسلمانان به حساب آمده و نشانگر توجه خاندان سلطنت و دولت تایلد به آنان می‌باشد.

۳. استفاده از تجارب بازرگانی ایرانیان

خاندان سلطنتی سیام درس‌های بسیاری از تجارب بازرگانی ایرانیان به خصوص توصیه‌های شیخ احمد قمی آموخته‌اند.

محمد می‌گوید: «اولین گروه از ایرانیان در حدود سی نفر بودند که به علت سود سرشار از تجارت در دوره قبل از روی کار آمدن پادشاه حاضر (شاه نارای در سال ۱۶۵۶) به آیوتایا آمدند و در آنجا رحل اقامت گزیدند. هر کدام از این ایرانیان دارای احترام خاصی بودند و به آنها خانه‌ای داده شد و تمام آنها در مشاغل دولتی به خدمت گرفته شدند. رسیدن نارای به قدرت نیز به خاطر کمک ایرانیان ساکن در آیوتایا بود. در حالی که دربار تا دهه ۱۶۳۰ میلادی تحت استیلای ژاپنی‌ها و بعداً چینی‌ها بود، وقتی که نارای خود را برای رسیدن به مقام پادشاهی آماده کرد، ایرانیان با استفاده از مراسم امام حسن U و امام حسین U با حمله به پادشاه وقت به نارای کمک کردند».

۴. ترویج اسلام - به ویژه مذهب شیعه - در تایلد

همه مورخان بر این عقیده‌اند که تا قبل از آمدن شیخ احمد قمی به آیوتایا، مردم این کشور اطلاعی از مذهب شیعه نداشتند. در حالی که به دنبال تبلیغات شیخ احمد، در مدت کوتاهی شهر آیوتایا دارای اقلیت قابل توجهی از شیعیان شد. وقتی نارای با کمک ایرانیان به مقام پادشاهی رسید، نقش شیعیان در دربار مضاعف شد و لذا شیعیان از نزدیک‌ترین مشاوران از به شمار می‌آمدند تا جایی که محافظان شخصی وی نیز از مسلمانان شیعه هندی و ایرانی بودند و تا اواخر دهه ۱۶۷۰ میلادی شهرهای تناسریم و مرگویی توسط ایرانیان اداره می‌شد.

به علت ارتباط خوب دربار با مسلمانان زمینه برای تبلیغ اسلام فراهم بود و در نتیجه در سال ۱۶۸۶، تنها در شهر تناسریم ده هزار مورد از تشرف غیر مسلمانان به دین اسلام اتفاق افتاد. در همان زمان در پایتخت کشور سیام دو هزار شیعه در مراسم سوگواری امام حسن U و امام حسین U شرکت می‌کردند و از ارج و قرب زیادی نزد پادشاه برخوردار بودند.

در حال حاضر مقبره شیخ احمد قمی در دانشگاه تربیت معلم شهر آیوتایا، واقع در هشتاد کیلومتری شهر بانکوک قرار دارد. این مقبره همچون مزار یکی از بهترین شخصیت‌های سیاسی و فرهنگی تایلد به شمار می‌رود و بنائی اسلامی تزئین شده است. گنبد طلائی رنگ بنا و معماری ویژه‌اش به خوبی همت اسلامی و خصیصه‌های فرهنگی شیخ احمد را

بازگو می‌نماید. در مقابل مقبره، کتیبه‌ای سنگی قرار دارد که به صورتی مختصر اما دقیق، زندگینامه وی به زبان انگلیسی و تایلندی بدین مضمون بر روی آن نقش شده است.

«شیخ احمد نخست‌وزیر (صدر اعظم) دولت تایلند در آیوتایا، در محله پایین شهر در شهر قم، مرکز دینی ایران در سال ۱۵۴۳ به دنیا آمد. وی شیعه اثنی عشری بود و در زمان شاه نارسون کبیر به آیوتایا مهاجرت کرد. سنگ مزار شیخ احمد از مرمر سفید و به ارتفاع بیش از یک متر ساخته شده است که همه روزه با گل‌های رنگارنگ تازه تزئین می‌شود. در کنار سنگ قبر، گاه‌گاه عودی روشن می‌شود که به زیارت‌کنندگان غیر مسلمان تعلق دارد.» [۵]

جالب است بدانیم که این شیخ بزرگوار علاوه بر ایجاد تحولات سیاسی و حکومتی، از نظر اخلاقی و معرفت نیز مقام والایی داشتند. مقام علمی و معنوی این روحانی و شیخ بزرگوار زبانزد گشته است و از نظر اخلاقی مورد احترام مردم بود. بسیاری از مسلمانان منطقه و مناطق دیگر احترام و اعتقاد خاصی به ایشان دارند و حتی در مواقعی نه تنها مسلمانان بلکه بوداییان نیز برای بر آورده شدن حاجات خود و یا دیگران و یا دیگر خواسته‌ها، برای ایشان به طرق مختلفی نذر می‌کنند و هر کسی به هر کیش و آئینی که باشد، نذرهای مختلف و گوناگونی انجام می‌دهد.

مقطع دوم از تاریخ تشیع در تایلند

با وجود آنکه شیخ احمد قهی در گسترش تشیع در تایلند نقش برجسته‌ای داشت اما با درگذشت او و عدم ادامه اهداف آن بزرگوار از ناحیه فرزندان وی و نیز پیروان اندیشه او، رنگ تشیع در این سرزمین نیز رو به افولی یافته، تنها چیزی که در میان فرزندان و افرادی که تحت تاثیر ایشان قرار گرفته بودند باقی ماند فرهنگ عزاداری بود در این دوره شیعیان و نیز اهل تسنن در ترویج دین و مذهب خود نقش چندانی ایفاء نکردند.

اما در قرن بیستم و با پیروزی انقلاب اسلامی در ایران به رهبری امام خمینی (ره) تحولات جدید شیعی در تایلند بار دیگر زنده شد تا آنجا که می‌توان گفت مهم‌ترین عامل در گسترش تشیع در قرن اخیر پیروزی همین انقلاب در ایران بوده است در این دوره محبان و دوستان فرزندان پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار علیهم السلام توانسته‌اند بار دیگر هویت دینی خود را پیدا کنند. در ایام انقلاب و بعد از پیروزی آن چند تن از مردان حق جوی تایلند برای تعلیم و آموزش دین ناب محمدی به ایران و هم چنین عراق هجرت کردند. در این دوره شیعیان تایلند و مشتاقان دین حق توسط همین مردان و روحانیانی که در ایران مشغول کسب علم و در کنار آن با تربیت اخلاقی از مکتب ولایت مباحث دینی آشنا شده بودند، خود را تغذیه می‌کردند. شایان ذکر است که رواج مکتب شیعی در تایلند کنونی به وسیله همین عالمان و محصلانی است که در ایران و عراق آموزش‌های لازم را دیده‌اند. [۶]

وضعیت کنونی شیعیان تایلند

وضعیت کنونی شیعیان در تایلند را می‌توان از جهات مختلفی همچون اجتماعی، فرهنگی، علمی و سیاسی مورد بررسی قرار داد.

● اجتماعی

شیعیان در این دوره به عنوان یک جمعیت قابل ملاحظه پیش از انقلاب، تعداد شیعیان جنوب شرق آسیا کمتر از یک هزار نفر بود، اما پس از پیروزی انقلاب و تلاش امام خمینی (ره) مکتب تشیع در این مناطق گسترش یافت. به گزارش مرکز خبر حوزه، تعداد شیعیان تایلند را بیش از ۳۰ هزار نفر ذکر کرده است. در تایلند شیعیان به عنوان جمعیتی تأثیرگذار در جامعه مسلمانان به شمار می‌آیند. بودایی‌ها نبرویکردی خوب و همراه با احترام به مسلمانان نگاه می‌کنند؛ چرا که شیعیان با روشی معتدل و خوبی را در بیان اعتقادات خود در پیش گرفته‌اند. در مجموع می‌توان گفت شیعیان تایلند موقعیت اجتماعی مطلوبی با دیگر مذاهب و ادیان دارند به طور کلی در تایلند هر کس با هر دین و مذهب برای دیگران احترام قائل است و تنها گروهی که نسبت به دیگران تعدی می‌کند، وهابیت است که البته جایگاهی نیز در میان مردم تایلند ندارد.

● سیاسی

شیعیان تایلند در امور سیاسی همچون دیگر طبقات مردم حق دخالت و دادن رأی را دارند، هر چند در میان شخصیت سیاسی کمتر از شیعیان به میدان می‌آیند؛ اما افرادی هستند که در حکومت نقش دفاع از حق شیعه را ایفا می‌کنند که در اینجا از ذکر نام آنها صرف‌نظر می‌کنیم.

گفتنی است شیعیان در حال حاضر از میان خود نماینده‌ای از ناحیه رهبر معظم انقلاب اسلامی ایران آیه‌الله خامنه‌ای دارند، که حجة الاسلام و المسلمین سید سلیمان حسینی است. او در ایران و عراق به تحصیل علوم اسلامی پرداخت و اکنون در تایلند مشغول تبلیغ و تدریس می‌باشد. در این میان شیعیان می‌توانند در مسائل دینی، سیاسی و غیره خود به ایشان مراجعه کنند.

● علمی

شیعیان تایلند در دانشگاه‌ها و مجامع علمی آن کشور حضوری خوب و فعال دارند. افزون بر آن، در طول ۴۰ سال اخیر کتاب‌های دینی شیعه بسیار منتشر شده است. در حال حاضر مدارس علمیه فراوانی در تایلند وجود دارد و هر کدام از آنان به ترویج مبانی و تفکرات دینی و بیان اعتقادات شیعی و احکام قرآن و غیره می‌پردازند که مهمترین آنها حوزه علمیه المهدی (عج) در جنوب کشور است. هم اکنون در این مدرسه حدود شصت نفر در سه پایه مقدماتی مشغول فراگیری علوم اسلامی هستند که معمولاً برای ادامه تحصیل به ایران و سوریه می‌روند. گفتنی است حوزه علمیه خواهران نیز در شهر بانکوک تأسیس شده است.

● فرهنگی

در بین بیست سال اخیر برنامه فرهنگی شیعه رو به گسترش می‌باشد. اندیشمندان شیعی و همکاران آنان در ترویج شیعه بیشتر از برنامه فرهنگی استفاده می‌کنند و می‌توان اعتراف کرد که با اینگونه برنامه‌ها مردم بیشتر به مکتب تشیع روی آورده‌اند. تاکنون ۱۵ مرکز شیعی در تایلند تأسیس شده که ترویج شیعه را به دنبال داشته است. برنامه‌های فرهنگی

به صورت‌های مختلف و متعدد در مناطق گوناگون توسط همین مؤسسه‌ها و طلبه‌ها برگزار می‌شود؛ به طور مثال جشن ص: ۱۱

تکلیف دختران شیعه تایلندی با حضور «آیت‌الله شاهرخی» به همت گروه «اتحاد زنان مسلمان» تایلند و رایزنی ایران در مسجد کالج شهر بانکوک در تایلند برگزار شد.

در این جشن بیش از ۷۰ نفر از دختران شیعه تایلندی شرکت کردند و در ابتدا بعد از تلاوت قرآن سرودی توسط گروه خواهران اجرا شد که این برنامه با همکاری برنامه گروه «اتحاد زنان مسلمان» تایلند اجرا شد. [۷]

گفتنی است به طور پیوسته هفته‌ای یک ساعت از برنامه‌های صدا و سیما دولتی و نیز هر روز در ماه مبارک رمضان به شیعیان اختصاص دارد.

نتیجه

با توجه به آنچه گذشت می‌توان گفت که پیدایش تشیع در تایلند مرهون تلاش‌های شیخ احمد قمی است که در طول تاریخ بالاترین نقش را در ترویج تشیع در این کشور داشته است. اگر چه پس از وفات وی فعالیت‌های تبلیغی تشیع تا حدودی رو به افول رفت، با آغاز انقلاب اسلامی به رهبری امام خمینی (ره) در ایران بار دیگر تشیع رو به اوج نهاد.

شیعیان هم‌اکنون از موقعیت خوبی در کشور تایلند برخوردارند و تعامل مطلوبی با پیروان سایر ادیان دارند.

فهرست منابع:

- ۱- قرآن کریم
- ۲- نهج البلاغه
- ۳- نامه فرهنگ، سال سوم، شماره ۱
- ۴- باشگاه اندیشه.
- ۵- فدانی، احمد، مسلمانان تایلند، ش ۴۶، بهار ۱۳۷۴.
- ۶- کتانی، علی، اقلیت مسلمان در جهان امروز، ترجمه محمد حسین آریا، تهران، ۱۳۶۸ ش.
- ۷- فردر، فون، درم‌دن، دو دنیای اسلام: روابط جنوب شرقی آسیا و خاورمیانه، ترجمه محمود اسماعیل‌نیا، تهران، ۱۳۷۸ ش.
- ۸- نگاهی به وضعیت فرهنگی - تبلیغی تایلند، طلایه، ش ۸، ۱۳۷۳ ش.

Raymond scupin, The Socil sikgnificance of the H ajz for Thai muslim -۹

The muslim world,LXXII,no۱۰, Jan .۱۹۸۲ -۱۰

---

[۱] سوره روم ، آیه ۴۶.

[۲] فردر.فون درمهدن، دو دنیای اسلام: روابط جنوب شرقی آسیا و خاور میانه، ترجمه محمود اسماعیل نیا.

[۳] در این باره رک. علی، کتانی، اقلیت‌های مسلمان در جهان امروز.

[۴] احمد فدائی، مسلمانان تایلند، ص ۶۴.

[۵] باشگاه اندیشه ۱۱/۱۱/۱۳۸۳.

[۶] گزارش شده از مرکز اطلاعات حوزه علمیه المهدی (عج).

[۷] :: www.abna.ir -اختصاصی ابنا، خبرگذار ابنا.